

közzé. Ezek a kallósi, a bagodi, a jáki, a tarnaszentmáriai, a bényi, a nagytótlaki (ma Muravidék, Szlovénia) és a kerekszenttamási isteni hajlékok. (Utóbbit ún. igazoló kísérletnek szánták.) A kitűzött cél szempontjából elvetélt kísérletnek tekintik, de közreadják a Vas megyei Pápcot rotundájában végzett méréseik eredményeit is.

A 2013–2020 között (az utolsó öt évben közösen) végzett szabatos felméréseik geoinformatikai technológián alapultak. A vizsgált első hét épület alapján a királyi öltre kapott értékekből számtani és súlyozott átlagot képeztek, amely szerint *a királyi öl pontosított hossza 3,186 méter*. Ez 6 centiméterrel hosszabb a magyar öl korábban elfogadott nagyságánál, így a most meghatározott váltószám a korábbi pontosítását is jelenti.

A vizsgálat értelmét és hasznát összefoglaló fejezetben Busics György és Tóth Sándor a munkájuknak önmagán túlmutató, magyarságtudományi/honismereti jelentőségére is utalnak: „*A középkori mértékrendszer, nemcsak szakmatörténeti kérdés, hanem identitás-kérdés is. Ugyanis az egykori mértékrendszer egy középkori független magyar állam része volt. Ennek tudata (már mint a magyar önállóság és függetlensége) a függetlenség és szabadság emlékezetét jelenti. A Habsburg-uralom idején nem volt kívánatos egy önálló magyar mértékrendszer, ez is oka volt, hogy elfelejtődött, elfeledtették. A hiteles mérték etalonját Székesfehérváron, a középkori magyar állam fővárosában őrizték. E tény tudata minden fehérvári számára a lokálpatriotizmust növelő, a lokális identitást erősítő érzés és ismeret lehet.*”

A színvonalas kiállítású, kemény kötésű könyv a Magyarországi Kutató Intézet 19. kiadványa. A Magyar Elektronikus Könyvtárból is letölthető. A szakmai lektorálást Mezős Tamás DLA, műegyetemi tanár és Ringer István PhD, régész végezte. Az ábrákat a szerzők, a fotókat magánszemélyek (köztük Busics György) készítették és közgyűjtemények anyagából valók. Megje-

lenését az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatta. A nyomdai és kötetzeti kivitelezés a veszprémi OOK-PRESS Nyomda minőségigényét dicséri.

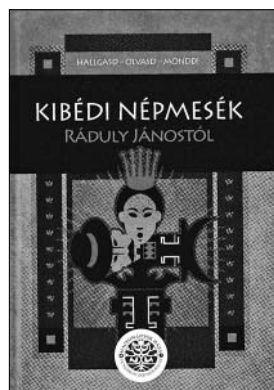
(*Busics György–Tóth Sándor: A királyi öl hossza. Rekonstruálható-e az egykori hossz mértékegység? Magyarországi Kutató Intézet, Budapest, 2020. 232 oldal*)

Székelly András Bertalan

A KIBÉDI MESE SZÉPSÉGE A MAGA TELJESSÉGÉBEN

A Hagyományok Háza 2020-ban indította útjára a *Hallgasd – Olvasd – Mondd!* hangzó mellékletes népmeseváltogatás-sorozatát, melynek célja a mesehallgatás, -olvasás és -mondás összekapcsolása, együttes megjelenítése. A sorozat első kötete Ráduly János kibédi meséiből nyújt válogatást.

A korondi születésű Ráduly János (1937) magyartanár, költő, műfordító és gyűjtő mesegyűjteményei (*Tündérszép Molsolygó Ilona*, 1980; *Az álomfejtő fiú*, 1985; *Vilám Palkó*, 1989 stb.) a magyar mesekedvelők körében igen jól ismertek, ám a kiadványok zöme ma már nehezen hozzáférhető. A 21 meséből álló kiadványt Dala Sára gondozta, az illusztrációk Streicher András alkotásai. A kiadvány Utószavát Sándor Ildikó jegyzi. A kutató ismerteti a gyűjtőt és a mesemondókat, valamint a sorozat koncepcióját. A kiadvány célját a következőkben határozza meg: „*azt szeretnénk, hogy minél többen fölfedezzék a különleges szépségű helyi meseváltogatásokat és a mesei alműfajok gazdag tárházát [...]. Másodsorban mintát adunk, bátorítunk, ösztönzünk minél többeket, hogy élőszóval, rögtönözve mondják,*

meséljék, és ne csak olvassák ezeket a szövegeket.” (3. o.)

A kötet meséi között találunk állatmeséket (pl. *A farkatlan farkas*), tündérmeséket (pl. *Világszép Miklós vitézsége*), hazugságmeséket (pl. *A csirketojás*), tréfás meséket (pl. *Barta*), formulameséket (pl. *A szegény ember és a fehér ló*), továbbá ismeretlen típusú vagy nem „típustiszta”, hiedelemmondai elemekkel tarkított vagy más típusokkal kontaminálódó meseszövegeket is (pl. *A vízitündér leány*; *Aranyhajú Nemtudomka*; *Ahol mindenki él*). A folklorisztika számára ez utóbbiak, azaz az ismeretlen eredetű, különféle – nem mesei – motívumokból építkező, a tipológiákban nem is nyilvántartott szövegek textológiai elemzése szolgálhat tanulságokkal.

A sorozat módszertani újdonsága, hogy az 1970-es években a szóbeliségből lejegyzett meséket, minthogy az eredeti felvételek nem maradtak fenn, mai mesemondók szóltatják meg, a magyar hagyományos mesemondás-stílus szellemiségében. A hat mesemondó a szakma jeles és elismert képviselője: Bukovics János (Apci), Dóra Áron (Budapest), Fábíán Éva (Szekszárd), Klitsie-Szabad Boglárka (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye), Kovács Marianna (Sellye) és Soós Emőke (Székelyudvarhely). A stúdióban rögzített hangzóanyag a kibedinep-mesek.hagyomanyokhaza.hu weboldalon hallgatható meg.

A folklorisztika, a közművelődés és a pedagógia határmezsgyéjén elhelyezhető kiadvány igazi élvezői és használói a felnőttek, kiemelten is a pedagógusok, ill. a szülők, nagyszülők. A gyűjtő és kötet a szerkesztői egyaránt azt a célt tartották szem előtt, hogy – Sándor Ildikót idézve – „*az olvasott mese szépsége a maga teljességében magával ragadja olvasóját*”. Ennek érdekében Ráduly János „*nyelvileg átsimította, egységesítette*” a szövegeket, anélkül azonban, hogy a mesék cselekményét, a szerkezet poétikai-stilisztikai sajátosságait, archaikus vonásait mindez hátrányosan érintette volna. A Kü-

üllő menti székelyes nyelvjárásban lejegyzett Ráduly-mesék revival előadásában, újramesélésében, a mesemondók (saját) nyelvi dialektusa (bukovinai székely, palóc, szabolcsi stb.) tükröződik. Azaz: az előadók nem a (kibédi székely) nyelvjárást imitálták, hanem (nyelvi) önazonosságukat megőrizve, az eredeti meséket stilisztikai és esztétikai szempontból is saját „alkatukra” formálták.

A kötet végén a mesék bibliográfiai adatai és tipológiai besorolása, a mesemondók rövid életrajza, valamint a kibédi tájszavak és a régies szavak jegyzéke található. A „*hangzókiadvány*” olvasói és hallgatói jól kielégült mintát kapnak arra, hogy miként lehet az igen gazdag, nyelvi, költészeti értékekben bővelkedő népmesehagyományt éltetni és ezáltal szellemi javakban részesülni, sőt, gazdagodni.

(Kibédi népmesék Ráduly Jánostól. Szerkesztette és válogatta: *Dala Sára*. Az utószót írta: *Sándor Ildikó*. Hagyományok Háza, Budapest, 2020. 143 oldal)

Iancu Laura

TATABÁNYAI ZSIDÓ CSALÁDTÖRTÉNETEK

2017-ben jelent meg dr. Simonik Péter *Szénporos emlékkavicsok* (Tatabánya, Szenes Hanna Magyar-Izraeli Baráti Egyesület) című monográfiája, amelyben a szerző a helyi zsidó közösség történetét dolgozta fel. Ez a kiadvány átfogó képet kívánt nyújtani az elődközségek területén élt zsidóság gazdasági, társadalmi és politikai életben betöltött szerepéről, ugyanakkor elsőként adta közre az innen elhurcolt és munkaszolgálatban, vagy koncentrációs táborokban elpusztított személyek névsorát. Ez utóbbi, közel háromszáz személy születési és halálozási adatait összefoglaló táblázat is felhívta a figyelmet arra, hogy mennyire keveset tudunk a vészkorszakban meggyilkolt zsidó felekezetű szomszédok, ismerősök, munkatársak, barátok és osztálytársak életéről.